

บทที่ 5

ผลการศึกษา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การฟื้นฟูวิถีชีวิตทางสังคมด้วยองค์การชุมชน ของชุมชนบ้านแม่กำปอง ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการศึกษาโดยใช้แบบสัมภาษณ์ กึ่งมีโครงสร้างเป็นเครื่องมือ เพื่อให้กลุ่มประชากรที่ศึกษา ได้แสดงทัศนคติความคิดเห็น โดยจะมีกลุ่มเป้าหมายในกาสัมภาษณ์บุคคล 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน และกลุ่มชาวบ้านในพื้นที่จำนวน 5 คน จำแนกรายนาม ได้ดังนี้

กลุ่มผู้นำชาวบ้าน

(จากข้อมูล จปฐ.ปี 2553)

- 1) นายพรมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้านแม่กำปอง
- 2) พระครูประเสริฐ สุจิตโต พระภิกษุวัดคันธาพุกกษา
- 3) นางวันเพ็ญ พรอินตา ประธานกลุ่มสตรีแม่บ้าน
- 4) นายรัชชชัย เพียรปราบทุกข์ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

กลุ่มชาวบ้าน

- 1) นายเจริญ พิมมหาวัน ชาวบ้านป้อกใน
- 2) นายจรัญ ชันนันตะ ชาวบ้านป้อกนอก
- 3) นายสุรพงษ์ สมผลงะ ชาวบ้านป้อกใน
- 4) นายอุดรพันธ์ ปกเจียว ชาวบ้านป้อกใน
- 5) นายอุดร หน่อแก้ว ชาวบ้านป้อกกลาง

5.1 ผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรทั้ง 2 กลุ่มโดยตรง พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้บ้านแม่กำปองเป็นหมู่บ้านที่พัฒนา และเข้มแข็งด้วยตนเองนั้น เกิดจากปัจจัย ดังนี้

1) การมีผู้นำที่ดี

(1) ต้องมีความรู้การเป็นผู้นำนั้น ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด ความรู้ในที่นี้มีได้ หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ ด้วย การจะเป็นผู้นำที่ดี หัวหน้างานจึงต้องเป็นผู้รอบรู้ ยิ่งรอบรู้มากเพียงใด สถานะแห่งความเป็นผู้นำก็จะยิ่งมั่นคงมากขึ้นเพียงนั้น

(2) ต้องมีความ คิตรีเริ่ม ก็คือความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่ง หรือความสามารถแสดงความคิดเห็นที่จะแก้ไขสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้ดีขึ้น หรือเจริญขึ้นได้ด้วยตนเอง ความริเริ่มจะเจริญงอกงามได้ หัวหน้างานจะต้องมีความกระตือรือร้น คือมีใจจงงานดี มีความเอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีพลังใจที่ต้องการความสำเร็จอยู่เบื้องหน้า

(3) ต้อง มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตราย ความยากลำบาก หรือความเจ็บปวดใดๆ ทั้งทางกาย วาจา และใจ ผู้นำที่มีความกล้าหาญ จะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ นอกจากความกล้าหาญแล้ว ความเด็ดขาดก็เป็นลักษณะอันหนึ่งที่จะต้องทำให้เกิดมีขึ้น

ในตัวของผู้นำเองต้องอยู่ในลักษณะของการ กล้าได้กล้าเสีย"ด้วย

(4) ต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี จะช่วยให้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้

(5) ต้อง มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น เป็นเครื่องมือในการวินิจฉัยสั่งการ หรือปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ ปราศจากความลำเอียง ไม่เล่นพรรคเล่นพวก

(6) ต้องมีความอดทนความอดทน จะเป็นพลังอันหนึ่งที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้ อย่างแท้จริง

(7) ต้อง มีความตื่นตัวแต่ไม่ตื่นตูม ความตื่นตัว หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุ่มรอบคอบ ความไม่ประมาท ไม่ยึดขาดความกระฉับกระเฉง มีความฉับไวในการปฏิบัติงาน ทันต่อเหตุการณ์ความตื่นตัวเป็นลักษณะที่แสดงออกทางกาย แต่การไม่ตื่นตูม เป็นพลังทางจิตที่จะหยุดคิดไตร่ตรองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น รู้จักใช้ดุลยพินิจที่จะพิจารณาสິงต่างๆ หรือเหตุต่างๆ ได้อย่างถูกต้องพุด่างๆ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักควบคุมตัวเองนั่นเอง

(8) ต้อง มีความรักดี การเป็นผู้นำหรือหัวหน้าที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดี ต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวมและต่อองค์กร ความรักดีนี้ จะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และ ปกป้องภัยอันตรายในทุกทิศได้เป็นอย่างดี

(9) มีความสงบเสงี่ยม ไม่ถือตัว ผู้นำที่ดีจะต้องฯ ไม่หยิ่งโส ไม่จองหอง ไม่ วางอำนาจ และไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผลความสงบเสงี่ยมนี้ ถ้ามีอยู่ในหัวหน้างานคนใดแล้ว ก็จะทำให้ลูกน้องมีความนับถือ และให้ความร่วมมือเสมอ

2) การรวมกลุ่มของชาวบ้าน

(1) กลุ่มจักรสาน ทราบว่ามี จำนวน 1 กลุ่ม ประกอบด้วย สมาชิก 10 คน แยกเป็น กลุ่ม จักสานหมวก และ กลุ่มผลิตเครื่องเรือนไม้ไผ่

(2) กลุ่มหอมเมืองเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพร ทราบว่ามีจำนวน 1 กลุ่ม มีสมาชิก 20 คน โดยมี นายพรม พวงเรือนแก้ว เป็นประธานกลุ่ม ซึ่ง ได้นำสมุนไพรมาแปรรูป ทั้ง แบบหัตถ์สดๆ และบดผง อย่าง หนุ้าคอดป่อง ช่วยรักษาโรคไต โรคนิ้ว วานเป้าเลือด บรรเทาโรค ริคสีดวงทวาร สามารถจำหน่ายให้แก่กนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว อีกด้วย

(3) กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ ผู้ใหญ่บ้านแม่กำปองเป็นผู้ริเริ่มจัดทำบ้านแม่กำปองให้ เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ได้เริ่มต้นทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบันก็มีบ้านที่เข้าร่วม โครงการโฮมสเตย์ 20 หลังคาเรือน และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100-200 คน ด้วยกัน จากการสอบถามผู้ประกอบการที่พัก โฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลห้วย แก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการให้บริการของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ โฮมสเตย์แม่กำปอง มีดังนี้

(3.1) การท่องเที่ยววิถีชีวิตของชุมชน เช่นดูการทำเมี่ยง การทำสมุนไพร การ ทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ การจักรสาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ

(3.2) การเที่ยวชมเส้นทางธรรมชาติ การเดินป่าทั้งเส้นทางระยะใกล้ และ ระยะไกลระหว่างทางก็ชมสวนเมี่ยง (ไร่ชา) ดูสมุนไพร คุณก ระยะไกลสามารถเดินขึ้นถึงดอยม่อน ล้าน ซึ่งมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง 1700 เมตร สามารถดูวิวทิวทัศน์ได้ทั้ง 3 จังหวัด

(3.3) หลังจากการเดินทัวร์ป่า และเดินเที่ยวชมในหมู่บ้าน สามารถผ่อนคลาย จากการเมื่อยล้าโดยมีการนวดแผน ไทยในหมู่บ้าน นวดได้ทั้งฝ่าเท้าและนวดตัว หมอนวดทุกคน ผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี

(3.4) ตอนเย็นนักท่องเที่ยวสามารถฝึกหรือร่วมทำอาหารกับเจ้าของบ้านได้

(3.5) กิจกรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมคือการทำบายศรีสู่ขวัญ การแสดง ฟ้อน การแสดงดนตรีพื้นเมือง (กิจกรรมนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว)

(3.6) ตอนรุ่งเช้าก่อนเดินทางกลับเจ้าของบ้านจะพาไปทำบุญที่วัดเช่น การตัดบาตรหรือถวายสังฆทาน

(4) กลุ่ม ท้องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ซึ่งมี นายพรหมมินทร์ พวงมาลา เป็นผู้บริหารโครงการ เป็นเครือข่ายการเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน และสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน และ เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของสหกรณ์การไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปองจำกัด เนื่องจากทางหมู่บ้านต้องการให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นตัวสร้างรายได้ และนำรายได้ที่เกิดขึ้นคืนสู่ชุมชน และอย่างกระจายถึงคนในชุมชนอย่างทั่วถึงเพราะมีครัวเรือนในหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และโฮมสเตย์เพียง 20 หลังที่รองรับการพักแบบโฮมสเตย์ แต่ชาวบ้านของบ้านแม่กำปองเป็นสมาชิกของสหกรณ์ฯ ทั้งหมดทุกหลังคาเรือน รายได้ที่เหลือหลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว ก็จะเป็นรายได้ของสหกรณ์ฯ และทุกปีจะมีการสรุปผลการดำเนินงานสหกรณ์ งบค่าใช้จ่าย งบดุล งบกำไร-ขาดทุน ฉะนั้นเมื่อสหกรณ์ฯ มีผลกำไรเกิดขึ้น การจัดสรรผลรายได้และผลประโยชน์ก็จะออกมาในรูปของเงินปันผลให้แก่สมาชิกทุกหลังคาเรือน ดังนั้นชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ฯ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน แต่ไม่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม ท้องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

(5) กลุ่มหมอนสมุนไพร่โบราณ ได้ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 โดยมีกองทุนทั้งสิ้น 15,000 บาท กลุ่มหมอนสมุนไพร่โบราณ มีสมาชิกทั้งสิ้น 30 คน และมีนางวันเพ็ญ พรอินตา ทำหน้าที่เป็นประธานกลุ่ม

3) การมีทุน

(1) ทุนนั้น ไม่จำเป็นจะต้องมีทุนที่อยู่ในรูปของตัวเงิน แต่ให้ลองมองสิ่งแวดล้อมใกล้ตัวของพื้นที่นั้นๆว่ามีอะไรที่เป็นจุดเด่น และนำสิ่งนั้นมาเป็นทุนในการพัฒนาชุมชน ยกตัวอย่างบ้านแม่กำปอง ซึ่งมีแหล่งสรรพยาธรรมชาติต่างๆที่อุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกพืชอะไรก็ได้ อีกทั้งยังมีป่าไม้มากมาย สถานที่ท่องเที่ยวอีกมากมาย และใช้สิ่งเหล่านี้เป็นจุดเด่นของชุมชนและ คิดว่าจะทำอย่างไรให้หมู่บ้านนี้ได้รับผลประโยชน์จากทุนที่มี

(2) ส่งเสริมการออมเงินของชาวบ้าน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(3) จัดตั้ง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองบ้านแม่กำปอง เป็นแหล่งเงินทุน

หมุนเวียนเพื่อพัฒนาอาชีพในชุมชน โดยได้จัดตั้งกองทุน กลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นแหล่งทุนชุมชนในหมู่บ้าน ดังนี้

ตารางที่ 5.1 กลุ่มองค์กรชุมชนที่เป็นแหล่งทุนชุมชนในหมู่บ้าน

ที่	ชื่อกลุ่มองค์กร	ปีที่จัดตั้ง	จำนวนสมาชิก	ปัจจุบันมีเงินทุน (บาท)	ชื่อประธานกลุ่มฯ/ กองทุนฯ
1	กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	2545	127	1,397,374	นายพรหมินทร์ พวงมาลา
2	กองทุนโครงการ กข.คจ.	2544	60	350,000	นายพรหมินทร์ พวงมาลา
3	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต	2546	173	1,063,912	นายพรหมินทร์ พวงมาลา
4	สหกรณ์ไฟฟ้าแม่กำปอง จำกัด	2529	162	2,736,947	นายประดิษฐ์ ถมมา
5	กลุ่มสตรีแม่บ้าน(กพสม.)	2540	15	11,000	นางเจนริรา ภูขัติหมื่น
6	กลุ่มผู้สูงอายุ	2541	38	20,000	นายแก้ว พวงอินไพล
7	กลุ่มหมอนสมุนไพรไบชา	2547	30	15,000	นางวันเพ็ญ พรอินตา
8	กลุ่มเยาวชนแม่กำปอง	2540	20	5,000	นส.จิราพรรณ เสทชะยะ
9	กลุ่มนวดแผนไทย	2546	15	19,000	นางฟองนวล พวงย้อยแก้ว
10	กลุ่มแปรรูปกาแฟอราบิก้า	2547	6	31,000	นางรจนา นงค์ยา
11	กลุ่มหมอนเมือง-สมุนไพร	2540	20	8,000	นายเพชร ไทยสมุทร
12	กลุ่มดนตรีพื้นเมือง	2543	11	10,876	นายประดิษฐ์ ถมมา
13	กลุ่มท่องเที่ยวโฮมสเตย์	2543	20	-	นายพรหมินทร์ พวงมาลา
14	มักคุเทศก์ท้องถิ่น	2543	14	-	นายบุญเลิศ ไทยกร
15	กลุ่ม อสม.แม่กำปอง	2540	120	-	นายพรหมินทร์ พวงมาลา

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

4) การมีเครือข่าย

ต้องสร้างเครือข่าย เพื่อจะสนับสนุนกันและกันระหว่างกลุ่มต่างๆ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดวงจรธุรกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเงินไม่รั่วไหลสู่ภายนอก

5) การบริหารที่ดี

(1) การบริหารจัดการชุมชน

(1.1) มีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาชนบท เช่น ข้อมูล จปฐ. เป็นประจำทุกปี

(1.2) มีการมาวิเคราะห์หาสาเหตุ และแนวทางแก้ไขปัญหา ในตัวชี้วัดที่ไม่ผ่านเกณฑ์ จปฐ.

(1.3) มีการพัฒนาระบบฐานข้อมูล เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศประจำหมู่บ้าน ภายในศูนย์เรียนรู้ชุมชน

(1.4) มีการนำผลข้อมูล จปฐ. มาวิเคราะห์ และนำสู่การวางแผน ตัดสินใจ สู่การแก้ไขปัญหา และบรรจุลงในแผนชุมชนของหมู่บ้าน

(1.3) มีกระบวนการปรับปรุงคุณภาพแผนชุมชน กล่าวคือการจัดทำแผนชุมชนบ้านแม่กำปอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน โดยเริ่มจากการกระตุ้นจิตสำนึก ในการร่วมกันคิด ร่วมกันเรียนรู้/วิเคราะห์ เพื่อให้รู้และเข้าใจตนเอง โดยใช้กระบวนการชุมชนคือการสำรวจข้อมูลปัญหาและศักยภาพของชุมชน การวิเคราะห์สาเหตุ / แนวทางแก้ไข แล้วกำหนดอนาคต และทิศทางการพัฒนาตนเอง / หมู่บ้านและชุมชนในลักษณะจากชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนของชุมชน

(1.4) มีการณรงค์ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง เช่นมีการจัดเวทีประชาสัมพันธ์ การเลือกตั้ง ,รณรงค์ให้คนที่มิสิทธิเลือกตั้งออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยกำหนดเป้าหมายการลดบัตรเสีย และ การเพิ่มยอดจำนวนคนที่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งให้เพิ่มมากขึ้น

(1.5) มีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ,การเมืองแบบพลเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การปกครอง

(2) การกำหนดรูปแบบการรับนักท่องเที่ยวภายใต้กฎระเบียบของหมู่บ้านที่ชาวบ้านร่วมกันกำหนด

(3) การสร้างอาชีพเสริมให้ชาวบ้าน ให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว โดยสำรวจความต้องการของตลาดสินค้าที่จะผลิต จัดตั้งกลุ่มสนใจฝึกให้มีอาชีพเสริม ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และจัดทำแผนการผลิต และการตลาด

(4) ให้บ้านทุกหลังรักษาความสะอาด อาคารบ้านเรือนให้ถูกสุขอนามัย มีการกำจัดขยะ หรือ ร่วมกันทำเตาเผากำจัดขยะประจำบ้านต่างๆ

(5) จัดกิจกรรมการรณรงค์เรื่องความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยกำหนดมาตรการด้านความมั่นคง และปลอดภัยในทรัพย์สิน ดังนี้

(5.1) การฟื้นฟูพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ และยั่งยืน ที่สามารถเชื่อมโยงธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน

(5.2) การส่งเสริมให้ชุมชนเป็นชุมชนน่าอยู่ ที่มีความปลอดภัย 5 ด้าน (ชุมชน 5 ปลอดภัย) ได้แก่ 1.ปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน 2.ปลอดภัยจากอบายมุข 3.ปลอดภัยการซื้อสิทธิขายเสียง 4.ปลอดภัยมลภาวะเป็นพิษ 5.ปลอดภัยยาเสพติด

(5.3) จัดทำ ป้ายสัญลักษณ์ ระวังระวังความปลอดภัยบนท้องถนน แหล่งท่องเที่ยวอาจจะมียักษ์อันตราย

(5.4) มีป้อมยามคอยตรวจตรา ดูแลการ เข้า-ออก ของนักท่องเที่ยว 2 จุดคือ หัวและท้าย หมู่บ้าน

นายพรหมินทร์ กล่าวว่าจะต้องมีการจัดการบริหารที่ดี ไม่เพียงเฉพาะผู้นำชุมชนเท่านั้น แต่ชาวบ้านทุกคนต้องให้ความร่วมมือ การบริหารก็จะมีระบบและมีประสิทธิภาพด้วยตัวของมันเอง เพียงเท่านี้หมู่บ้านนั้นก็จะมีจัดการที่ดีภายในชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาต่างๆ ได้ พอหลวงกล่าวหมู่บ้านแม่คำปองมีระบบการบริหารจัดการกลุ่ม/องค์กร และ โครงการต่างๆ (จากข้อมูล จปฐ.ปี 2553) ดังนี้

ตารางที่ 5.2 แสดงคณะกรรมการในโครงการต่างๆในหมู่บ้านแม่กำปอง

ที่	โครงการ/กิจกรรม	ผู้บริหารโครงการ	ผลการดำเนินงานที่สำคัญ
1	สหกรณ์ไฟฟ้า โครงการหลวงแม่กำ ปอง จำกัด	นายประดิษฐ์ อดมมา	เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการจัดรูป สหกรณ์ฯ และการผลิตพลังงาน จากพลังน้ำ
2	กลุ่มท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ และโฮมสเตย์	นายพรมมินทร์ พวงมาลา	เป็นเครือข่ายการเรียนรู้การ ท่องเที่ยวโดยชุมชน และสร้าง งานและสร้างรายได้ให้แก่คนใน ชุมชน
3	กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมือง บ้านแม่กำปอง	นายพรมมินทร์ พวงมาลา	เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อ พัฒนาอาชีพในชุมชน
4	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิตบ้านแม่กำ ปอง	นายพรมมินทร์ พวงมาลา	ส่งเสริมการออมเงิน และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5	กองทุนโครงการ แก้ไขปัญหาคความ ยากจน(กข.คจ.) บ้าน แม่กำปอง	นายพรมมินทร์ พวงมาลา	เป็นเงินทุนพัฒนาอาชีพให้แก่ ครัวเรือนเป้าหมาย
6	กลุ่มหมอนสมุนไพร ไบชา	นางวันเพ็ญ พรอินตา	สร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิก กลุ่มฯ
7	กลุ่มนวดแผนไทย	นางฟองนวล พวงข้อยแก้ว	สร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกกลุ่ม

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อศึกษาจากประชากรตัวอย่าง บ้านแม่กำปองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่
หมู่บ้านแม่กำปองใช้เป็นแนวทางในการจัดการจัดกิจกรรมต่างๆภายในองค์กรชุมชนเพื่อฟื้นฟู

สภาวะวิกฤติทางสังคมที่เกิดขึ้น เช่น แนวทางเศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน ธุรกิจการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง การรวมกลุ่มของชาวบ้านในการผลิต
การพัฒนาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น และ
ทำการศึกษาสังเกตเอกสารประกอบ สามารถนำมาจัดเรียงใหม่ ตามแนวคิดเรื่องการมีส่วนร่วมของ
ประชาชน ของไพรัช เตชะรินทร์ เป็นขั้นตอนและบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านแม่กำ
ปอง ได้เป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่	1) การเสนอปัญหา สาเหตุ และความต้องการในกิจกรรม
ขั้นตอนที่	2) การกำหนดทิศทาง วางแผนในการดำเนินกิจกรรม
ขั้นตอนที่	3) การบริหารและการดำเนินการ
ขั้นตอนที่	4) การประเมินผลการดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนและบทบาทการมีส่วนร่วม ของประชาชนบ้านแม่กำปอง สามารถแยกเป็นแนวทางต่างๆ ได้
ดังนี้

1) แนวทางเศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอปัญหา สาเหตุ และความต้องการในกิจกรรม ขั้นตอนนี้จะตรงกับประเด็นคำถามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรม โดยจะมีลักษณะเป็นเหมือนการเปิด
เวทีชาวบ้าน หรือ การอภิปรายหาข้อสรุปตามขั้นตอนของกิจกรรมต่างๆ จากการศึกษาของกลุ่ม
ประชากรทั้งสองกลุ่ม จากการเปิดเวทีชาวบ้าน หรือการอภิปรายหาข้อสรุป ตามขั้นตอนของ
แนวทางเศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน จากการศึกษาของกลุ่มประชากรทั้งสองกลุ่ม
พบว่า ไม่มีความแตกต่างในกลุ่มประชากรแม่กำปอง เริ่มสัมผัสภัยเกี่ยวกับการริเริ่มวิเคราะห์
สาเหตุ ปัญหา การจัดกิจกรรม โดยสรุปมีใจความว่า นางวันเพ็ญ พรอินตา ประธานกลุ่มแม่บ้าน
บ้านชุมชนบ้านแม่กำปอง กล่าวว่า จากปัญหาในอดีตเดิมทีก่อนมีแนวทางการพัฒนาสภาพความ
เป็นอยู่ทั่วไปของชุมชน ชาวบ้านมีอาชีพหลักแค่เพียงการเก็บใบเมี่ยงขาย สภาพความเป็นอยู่ อยู่
แบบพอมีพอกิน ชาวบ้านไม่มีเงินออม สภาพแวดล้อมต่างๆ ยังไม่มีการพัฒนาและยังไม่เจริญ ถนน
หนทางเดินทางยากลำบาก ชาวบ้านส่วนใหญ่อยากมีอาชีพเสริม เนื่องจากต้องส่งบุตรหลานเข้าไป
เรียนในเมือง จึงจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนมาก รวมถึงเกิดปัญหาสังคมต่างๆ ที่มีอีกด้วย ในขณะนั้น
และในช่วง พ.ศ.2540 เกิดสภาวะล่มสลายทางเศรษฐกิจ โรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งปิดกิจการ
ทำให้ผู้ที่ขายแรงงานตกงานมีสภาพเหมือนคนหมดตัวจึงคืนกลับถิ่นเดิม ปัญหาที่ตามมาคือไม่มีที่
ทำกิน ปัญหานี้สิน ปัญหาทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการขัดแย้งภายใน ซึ่งนำไปสู่ปัญหา
สังคมนั่นเอง ด้วยปัญหาต่างๆดังกล่าวจึงทำให้มีการแสวงหาแนวที่จะอนุรักษ์ไว้ซึ่งคุณค่าของท้องถิ่น

โดยอาศัยภูมิปัญญา และองค์กรในท้องถิ่น นั่นก็คือการใช้แนวทาง เศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชน ภายในชุมชน เพื่อฟื้นฟูกับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยตัวองค์กรชุมชนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทางการวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม ภายหลังจากที่มีการเสนอปัญหาและความต้องการแล้ว และขั้นตอนต่อไป กลุ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้นำชุมชนจะ ได้ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองและวิเคราะห์ปัญหาทั้งรูปแบบการประชุมชนเป็นทางการและการพูดคุย ปัญหากันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อนำเสนอสู่กลุ่มชาวบ้านในการรับรู้ความสำคัญของสาเหตุปัญหา และอภิปรายหาข้อสรุปโดยการลงมติ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง พบว่า การจัดการทำแผนการดำเนินการของแนวทางเศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน ชาวบ้านแม่กำปอง ส่วนใหญ่มีชีพออยู่ในภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำสวนเมี่ยง และสวนกาแฟเป็นอาชีพหลักเพราะมีสภาพภูมิประเทศ สภาพอากาศ ที่เหมาะสม ลักษณะการลงทุนนั้นการทำสวนเมี่ยงไม่ต้องลงทุนเป็นต้นทุนแต่จะลงทุนเป็นแรงงาน ทั้งหมด ส่วนสวนกาแฟนั้นต้องลงทุนเป็นต้นกล้า และปุ๋ยกับแรงงานด้วย ซึ่งมีหน่วยงานที่ให้ความ สนับสนุนคือ หน่วยงาน โครงการหลวง ส่วนรายได้เสริมอื่นๆ คือ การปลูกกล้วย กะทกรก การเก็บ ของป่า ตลอดจนการแปรรูปต่างๆเป็นสินค้าของฝากของหมู่บ้านแม่กำปอง เช่น ทำกล้วยตาก กล้วย ฉาบ มันฉาบ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มผู้ที่ให้บริการที่พักโฮมสเตย์ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยว ของหมู่บ้านแม่กำปองมีทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมวิถี ชีวิต ที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมได้ เช่น น้ำตกแม่กำปอง ผาน้ำลอด สวนหินงามอีกทั้งยังมี แหล่งท่องเที่ยวในบริเวณหมู่บ้านใกล้เคียง ที่นักท่องเที่ยวสามารถชื่นชมได้ในช่วงที่เดินทางมาบ้าน แม่กำปองมีสถานที่ท่องเที่ยวมากมายหลายแห่ง คือ สำนักสงฆ์ป่าวิสุทธิธรรม สวนหินงาม หิน มหัศจรรย์ น้ำตกธารทอง โครงการหลวงตีนตก ผาน้ำลอด โครงการพลังงานน้ำตามพระราชดำริ จึงทำให้หมู่บ้านกำปองมีนักท่องเที่ยวตลอดทั้งปี ชาวบ้านมีรายได้จากการทำธุรกิจชุมชน มากมาย และยังมีธุรกิจที่กำลังเป็นที่นิยมในขณะนี้คือ อาชีพบริการนวดแผนโบราณ ซึ่ง นักท่องเที่ยว จะ มีทั้งคนไทย และคนต่างชาติ และยังมียาชีพ ทำหัตถกรรมพื้นบ้านขายในชุมชนตนเอง และชุมชน ข้างเคียงทำให้ชาวบ้านมีรายได้ต่อครัวเรือนต่อปี ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ดี ซึ่งทำให้เพียงพอต่อการดำรง ชีพอีกด้วย นายพรมมินทร์ พวงมาลา ได้ การกำหนดทิศทางการวางแผนงานในการดำเนินกิจกรรม ให้ ชุมชนบ้านกำปองในการส่งเสริม และสนับสนุนให้มี เศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน ดังนี้

- จัดตั้งกลุ่มจักรสานจำนวน 1 กลุ่ม สมาชิก 10 คน
- จัดตั้งกลุ่มหมอมือเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพร
- จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อพัฒนาอาชีพและสังคม

- จัดตั้งกลุ่มผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- จัดตั้งกลุ่มหนุ่มสาวเพื่อพัฒนาความสามัคคีปลูกฝังคุณธรรมและ

จริยธรรมในการต่อต้านยาเสพติดและโรคเอดส์

- มีการปลูกกาแฟเสริมในไร่เพื่อเป็นรายได้เสริมจากการทำเหมือง
- มีการเผยแพร่ และเพาะพันธุ์ดอกเอื้องดินเพื่อขายเป็นการเสริมรายได้
- การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และน้ำตกแม่กำปองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง

อนุรักษ์

- จัดตั้งกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ จำนวน 20 หลัง
- จัดตั้งกลุ่มนวดแผนไทยจำนวน 20 คน
- จัดตั้งกลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น กลุ่มดนตรีพื้นเมือง กลุ่มฟ้อนพื้นเมือง
- ประสานงานกับศูนย์อุตสาหกรรมภาคเหนือเชียงใหม่
- สนับสนุนวิทยากรจัด อบรมการทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ อบรมการตีเหล็ก

ขอความร่วมมือจากสมาคมสตรีนักธุรกิจ และวิชาชีพแห่งประเทศไทย จังหวัดเชียงใหม่

- ประสานงานกับศูนย์อุตสาหกรรมภาคเหนือ เชียงใหม่ สนับสนุน

วิทยากรจัดอบรม การทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ อบรมการตีเหล็ก

- ขอความร่วมมือจากสมาคมสตรีนักธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทย

จังหวัดเชียงใหม่ จากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ จัดอบรมการนวดแผนไทย นวดฝ่าเท้าและอบรมการทำอาหาร

- ขอความร่วมมือจากสำนักงานพัฒนาเกษตรที่สูง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อบรมให้ความรู้กับกลุ่มพัฒนาสตรี กลุ่มผู้ปลูกกาแฟ ในการแปรรูปกาแฟ

- จัดอบรมชาวบ้าน เพื่อพลิกฟื้นเศรษฐกิจของชุมชนโดยยึดแนวพระราช

ดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่

3 การบริหารและการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้จะมีทั้งกระบวนการมีส่วนร่วม

ร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆและมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้วย จากการสัมภาษณ์ของตัวแทนแต่ละกลุ่มอาชีพ โดยผู้วิจัย เลือกสัมภาษณ์เฉพาะกลุ่มอาชีพที่น่าสนใจเพียงเท่านั้น เนื่องจากในการดำเนินกิจกรรมชุมชนบ้านแม่กำปองในเรื่องการส่งเสริม และสนับสนุนให้มี เศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน นั้นมีมากมายจึงยากต่อการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะสอบถามกลุ่มอาชีพที่สนใจ ดังนี้

กลุ่มจักรสาน จากการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่าจำนวน 1 กลุ่ม ประกอบด้วยสมาชิก 10 คนแยกเป็นกลุ่ม จักสานหมวก และ กลุ่มผลิตเครื่องเรือนไม้ไผ่ บุญเลิศ ไทยกรณ์ สมาชิกกลุ่ม

จักสาน วัย 47 ปี เล่าให้ฟังว่า “ไม่เคยคิดทำเครื่องเรือน ไม้ไผ่ขายมาก่อน เพียงแค่ทำไว้ใช้สอยในบ้านเท่านั้น โดยนำไผ่ตงที่มีอยู่จำนวนมากบนคอย มาทำเป็น โต๊ะ เก้าอี้ และเตียงนอน ส่วนการสานหมวกชาวแม่กำปองทำได้ทุกบ้านอยู่แล้ว แต่เนื่องด้วยงานที่ทำงานที่มีความประณีตสวยงามและเป็นเอกลักษณ์จึงทำให้นักท่องเที่ยวที่พบเห็นเกิดความสนใจจากการผลิตเพื่อใช้เองก็เริ่มเปลี่ยนมาผลิตเพื่อจำหน่าย และทำเป็น อาชีพนั่นเอง”

กลุ่มหมอมืองเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพร ทางผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นาย พรหม พวงเรือนแก้ว พ่อเฒ่าวัย 75 ปี สมาชิก กลุ่มสมุนไพรนวดและแผนโบราณ เล่าว่า “เขาเรียนรู้การใช้สมุนไพรเพื่อรักษาตัวเอง มาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่แล้ว พี่สมุนไพร ถือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตชาวแม่กำปอง หลังตั้งกลุ่มหมอมืองเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพร จึงได้นำสมุนไพรมาแปรรูป ทั้ง แบบหัตถ์ และบดผง อย่าง “หญ้าคอดป้องกัน” ช่วยรักษาโรคไต โรคนิ้ว “ว่านเป่าเลือด” บรรเทาโรคจิตเสีดวงทวาร ฯลฯ สำหรับการนวด แผนโบราณที่ใช้สมุนไพรประคบ ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวมากที่สุด “อดีตพี่สมุนไพรหาได้ง่ายๆ เพียงแค่เดินไปเก็บใบเมี่ยงบนคอยหมอนล้านก็เจอแล้ว แต่ปัจจุบันสภาพป่าเปลี่ยนไปมา จนสมุนไพร หลายชนิดหายาก ทำให้ทุกวันนี้ต้องเดินเท้าเข้าป่าลึกๆ ถึงจะมีโอกาสได้พบสมุนไพรสักต้น” นาย พรหม กล่าว

กลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ นายพรหมมินทร์ พวงมาลา ผู้ใหญ่บ้านแม่กำปอง ผู้ริเริ่มจัดทำบ้านแม่กำปองให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เล่าถึงเรื่องการจัดทำโฮมสเตย์ในหมู่บ้านให้ฟังว่า ได้เริ่มต้นทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 สมัยที่ตัวเองมาเป็นผู้ใหญ่บ้านใหม่ๆ โดยได้มีความคิดอยากให้มีเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เนื่องจากเห็นว่าที่หมู่บ้านมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีต้นทุนทางธรรมชาติ ทั้งอากาศ ป่าไม้ และน้ำตกที่มีความสูง 7 ชั้น จึงได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านให้ร่วมกันพัฒนา น้ำตกและบริเวณหมู่บ้านให้ สะอาด และจัดทำเป็น โฮมสเตย์ขึ้น จนมาถึงปัจจุบันก็มีบ้านที่เข้าร่วมโครงการโฮมสเตย์ 20 หลังคาเรือน และสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 100-200 คน ด้วยกัน จากการสอบถามผู้ประกอบการที่พักโฮมสเตย์บ้านแม่กำปอง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ กิจกรรมการให้บริการของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และโฮมสเตย์แม่กำปอง มีดังนี้

- (1) การท่องเที่ยววิถีชีวิตของชุมชน เช่น ดูการทำเหมือง การทำสมุนไพร การทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ การจักสาน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ
- (2) การเที่ยวชมเส้นทางธรรมชาติ การเดินป่าทั้งเส้นทางระยะใกล้ และระยะไกลระหว่างทางก็ชมสวนเมี่ยง (ไร่ชา) ดูสมุนไพร ดูนก ระยะไกลสามารถเดินขึ้นถึงดอยหมอนล้าน ซึ่งมีความสูงกว่าระดับน้ำทะเลถึง 1700 เมตร สามารถดูวิวทิวทัศน์ได้ทั้ง 3 จังหวัด

(3) หลังจากการเดินทัวร์ป่า และเดินเที่ยวชมในหมู่บ้าน สามารถผ่อนคลายจากการเมื่อย่ำโดยมีการวาดแผนไปเที่ยวในหมู่บ้าน นวดได้ทั้งฝ่าเท้าและนวดตัว หมอนวดทุกคนผ่านการฝึกอบรมมาเป็นอย่างดี

(4) ตอนเย็นนักท่องเที่ยวสามารถฝึกหรือร่วมทำอาหารกับเจ้าของบ้านได้

(5) กิจกรรมทางด้านศิลปะและวัฒนธรรมคือการทำบายศรีสู่ขวัญ การแสดงฟ้อน การแสดงดนตรีพื้นเมือง (กิจกรรมนี้จะขึ้นอยู่กับความต้องการของนักท่องเที่ยว)

(6) ตอนรุ่งเช้าก่อนเดินทางกลับเจ้าของบ้านจะพาไปทำบุญที่วัดเช่น การตัดบาตรหรือถวายสังฆทาน

ขั้นตอนการรับนักท่องเที่ยว และโฮมสเตย์

(1) ต้อนรับนักท่องเที่ยวตรงจุดศูนย์เรียนรู้ชุมชน

(2) ผู้นำ หรือประธานกรรมการการท่องเที่ยวกล่าวต้อนรับ และชี้แจงข้อมูลของหมู่บ้าน กฎ กติกา ระเบียบ สถานที่ท่องเที่ยวของชุมชน

(3) จัดนักท่องเที่ยวเข้าบ้านพัก โดยมีเจ้าของบ้านรับนักท่องเที่ยวเข้าที่พัก

(4) นัดหมายนักท่องเที่ยว ณ จุดนัดพบของหมู่บ้าน ไกด์ชุมชน (ผู้สื่อความหมายในชุมชน) พาเดินชมภายในหมู่บ้านเดินชมตามเส้นทางเดินป่าศึกษาธรรมชาติ เทียนน้ำตกแม่กำปองและเดินกลับเข้าที่พัก

(5) ตอนเย็นร่วมกิจกรรมการทำอาหารกับเจ้าของบ้าน ทานอาหารเย็นพักผ่อนตามอัธยาศัย

(6) ตอนเช้าทำบุญตัดบาตรร่วมกับเจ้าของบ้านพักโฮมสเตย์

ลักษณะของที่พักระหว่างโฮมสเตย์ที่ไว้บริการ

บ้านพักระหว่างโฮมสเตย์ คือบ้านของชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ บางหลังก็เป็นเรือนไม้ชั้นเดียวบางหลังก็สองชั้น ห้องน้ำส่วนใหญ่เป็นแบบธรรมชาติ มีห้องนอน ห้องครัว โทรศัพท์ ซึ่งมีบริการอยู่ 2 จุดซึ่งใช้ระบบจานดาวเทียม ปัจจุบันมีให้บริการจำนวน 20 หลังคาเรือน

อาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นเมนูกับข้าวพื้นเมือง โดยมีกับข้าวมีพิเศษ หรือเมนูเด็ดของหมู่บ้านอยู่ 3 อย่างคือ 1) ยำใบเมี่ยง 2) ไช้บอบใบตอง และ 3) ผัดยอดชาโยเต้

ของฝากของที่ระลึก กาแฟสดคั่ว ไบชา และหมอนสมุนไพรไบชา ถือว่าเป็นของฝากจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลุ่มมัคคุเทศก์ท้องถิ่น กลุ่มดนตรีพื้นเมือง กลุ่มฟ้อนพื้นเมือง จากการเล่าของกลุ่มชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเล่าให้ฟังว่า จะมีชาวบ้านเป็นมัคคุเทศก์นำชมกิจกรรมต่างๆภายในหมู่บ้านตลอดจนวิถีชีวิตในครอบครัวของชาวบ้านชนิดแบบลึกถึงกันครัว จุดแรกคือ วัดคันธาพฤกษาชาวบ้านได้นำกิจกรรมของกลุ่มมาจัดแสดง และจำหน่ายพร้อมทั้งสาธิตที่ศาลาวัด มีทั้งกลุ่มการนวดแผนไทย กลุ่มแปรรูปอาหารและกลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงหมู่บ้านจะมีมัคคุเทศก์หรือผู้นำเที่ยวในชุมชนให้การต้อนรับที่ศูนย์ข้อมูล และเดินทางมาบ้านพัก เจ้าของบ้านจะมารอรับแขกที่เข้าพักในหมู่บ้าน หลังจากเก็บของจะรับประทานอาหารกลางวันและจะนำเที่ยวต่อผ่านหมู่บ้านเข้าไปดูเรื่องของสวนเมือง ธรรมชาติ สมุนไพร ไม้กฤษณาไม้ต่างๆในป่า และดูการเก็บใบเมี่ยงสด หลังจากนั้นจะออกไปถึงน้ำตก หมายถึงระยะทางระยะสั้นในเวลาภายใน 1 วัน เมื่อกลับมาถึงหมู่บ้านจะไปที่วัด ซึ่งเป็นที่ตั้งของกลุ่มสมุนไพร กลุ่มหอมเมืองอยู่ดูว่าสมุนไพรที่อยู่ในป่าเมื่อแปรรูปออกมาจะเป็นอย่างไร ดูการทำเครื่องเรือนไม้ไผ่ที่นี่คือวิถีชีวิตของชุมชน ประมาณ 17.00 น. นักท่องเที่ยวจะกลับมามีบ้านพักเจ้าของบ้านจะเตรียมอาหารที่ทำในตอนเย็นไว้ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวมาร่วมในการทำอาหารในตอนเย็น มาฝึกทำด้วยและหลังจากอาหารเสร็จเรียบร้อย ประมาณ 18.00 - 19.00 น. จะจัดบายศรีสู่ขวัญอาจจะจัดเป็นกลุ่มเล็กๆ นักท่องเที่ยวจำนวน 4 - 5 คน อาจจะจัดในบ้านพักได้ถ้าบ้านบางหลังคับแคบไม่สามารถจัดได้ก็ใช้ศาลาวัด การจัดกิจกรรมบายศรีสู่ขวัญมีการแสดงมากมาย เช่น การฟ้อนรำ เล่นดนตรีพื้นเมือง จัดตรงนั้นทั้งหมดเสร็จการแสดงเรียบร้อยนักท่องเที่ยวที่ต้องการฝึกการฟ้อนรำ หรือร่วมสนุกกับการเล่นดนตรีพื้นเมืองจะเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส กับสิ่งเหล่านั้น เป็นการเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรม หรือบางคนกลับที่พักต้องการนวดแผนโบราณ ก็สามารถนวดได้ เช้าวันใหม่กิจกรรมแรกคือพาไปตักบาตรที่วัด และกลับมารับประทาน อาหาร บางคณะต้องการเดินเส้นทางระยะไกล คือ เดินขึ้นม่อนล้านไปศึกษาดูธรรมชาติ ดูวิวทิวทัศน์ ซึ่งยอดม่อนล้านมีความสูงกว่าน้ำทะเล 1,700 เมตร ดูทั้งลำปาง เชียงใหม่ ลำพูน ได้หมดเลย เป็นจุดหนึ่งที่นักท่องเที่ยวใช้เส้นทางระยะไกลไป-กลับ ประมาณ 6 ชั่วโมง หรือจะไปที่น้ำพุร้อน คูถ้ำมังกร หรือข้ามไปทางลำปางเที่ยวอุทยานแจ้ซ้อน และกลับมานอนที่นี้ก็ได้ อยู่ที่ว่านักท่องเที่ยวจะเลือกทางไหน นอกเหนือจากในหมู่บ้านแล้วอันนี้ถือเป็นกิจกรรมต่อวัน หรือ 2 วัน 2 คืน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินกิจกรรมนั้นเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่มีความสำคัญในกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะเป็นขั้นตอนในการนำข้อมูลผลที่ได้จากดำเนินกิจกรรมย้อนกลับไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้เหมาะสม

จากผลการศึกษาผลสามารถสรุปได้ดังนี้ จากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้าน ที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงหลังจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมใน แนวทาง สนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนธุรกิจชุมชนภายในชุมชน นายพรหมินทร์ พวงมาลา ได้มีการกำหนด ทิศทางวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม ให้ชุมชน บ้านแม่กำปองในการส่งเสริมและสนับสนุน ให้มีธุรกิจชุมชนภายในชุมชน ต่างๆมากมาย ไม่ว่าจะเป็น จัดตั้งกลุ่มจักรยาน จัดตั้งกลุ่มหมอเมือง เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพร จัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเพื่อพัฒนาอาชีพและสังคม มีการ ปลูกกาแฟเสริมในไร่เพื่อเป็นรายได้เสริมจากการทำเหมือง มีการเผยแพร่และเพาะพันธุ์ดอกเอื้องดิน เพื่อขายเป็นการเสริมรายได้ การอนุรักษ์ป่าต้นน้ำและน้ำตกแม่กำปองเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ จัดตั้งกลุ่มบ้านพักโฮมสเตย์ จัดตั้งกลุ่มนวดแผนไทยจำนวน ฯลฯ จะเห็นได้ว่าทุกกลุ่มที่ ผู้นำชุมชนของบ้านแม่กำปองได้จัดตั้งขึ้นนั้นล้วนแต่เป็นธุรกิจภายในชุมชนโดยใช้สภาพแวดล้อม ที่มีอยู่แล้วและภูมิปัญญาของชาวบ้าน นับเป็นการเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสโดยวัตถุประสงค์หลัก ก็คือ เพื่อเป็นการรับมือกับปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในอดีต และสามารถสร้างความเข้มแข็งให้แก่ ชุมชนบ้านแม่กำปองด้วยตัวชุมชนเอง นายพรหมินทร์ พวงมาลา ยังกล่าวไว้อีกว่า ภายหลังจาก ที่มี กิจกรรมดังกล่าว ความเป็นอยู่หมู่บ้านแม่กำปองมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

2) แนวทางการส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอปัญหา สาเหตุ และความต้องการในกิจกรรม ในขั้นตอนนี้จะ ตรงกับประเด็นคำถามการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในกิจกรรม โดยจะมีลักษณะเป็นเหมือนการ เปิดเวทีชาวบ้าน หรือการอภิปราย หาข้อสรุปตามขั้นตอนของกิจกรรมต่างๆ จากการศึกษา ของ กลุ่มประชากรทั้งสองกลุ่ม

จากการเปิดเวทีชาวบ้าน หรือ การอภิปรายหาข้อสรุปตามขั้นตอนของกิจกรรมการ ส่งเสริม ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน จากการศึกษาของกลุ่มประชากรทั้งสองกลุ่ม พบว่า ไม่มีความแตกต่างในกลุ่มประชากรแม่กำปอง เว้นแต่เพียงแกนนำชุมชน 2 ท่านเท่านั้น คือ ผู้ใหญ่บ้าน สังเกตได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการริเริ่มวิเคราะห์ สาเหตุ ปัญหา การจัดกิจกรรม โดยสรุปมีใจความว่า

“เริ่มต้นของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนั้น เป็นเพราะ หมู่บ้านแม่กำปอง มีทรัพยากรที่เป็นธรรมชาติ และ วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจใน การท่องเที่ยวจึงทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจเข้ามาชม และ เพิ่ม จำนวนขึ้นเรื่อยๆ แต่การเข้ามา เที่ยวชมของนักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้นำเอาปัญหาติดตามเอามาด้วย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาขยะปัญหาการ ทำลายป่าไม้ หรือ ต้นน้ำลำธาร หรือ อาจเลยไปถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ชีวิตความ

เป็นอยู่ของชาวบ้านและชุมชน ทำให้เกิดแนวคิดหาการจัดการกับปัญหาเหล่านี้ โดยได้พบกับ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และได้ปรึกษาหารือ กับ ผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่มีประสบการณ์ ด้านการ ท่องเที่ยว และคณะกรรมการหมู่บ้านหลายครั้งกว่าจะเป็นแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ หลังจากนั้นจึงทำความเข้าใจกับชาวบ้านเพื่อขอความคิดเห็นต่อแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์ แบบยั่งยืนในที่สุด”

ส่วนประชากรกลุ่มตัวอย่างท่านอื่นๆ จะมีบทบาทในการริเริ่มวิเคราะห์ปัญหาน้อย กว่า สังเกตได้จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับจุดเริ่มต้น การวิเคราะห์ปัญหาการมีส่วนร่วม การจัดการกิจกรรม จะกล่าวถึงเพียงเล็กน้อย ในทำนองเดียวกันว่า “เริ่มต้นของการจัดการกิจกรรมการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้ มาจากผู้ใหญ่บ้าน ได้นำแนวทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้มา ปรึกษาหารือ และได้เห็นดีด้วย และจึงเห็นด้วยกับการจัดการกิจกรรมดังกล่าว ” (สรุปคำสัมภาษณ์กลุ่ม ผู้นำชุมชน) หรือ “เริ่มแรกของการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนนี้ จะมาจากการ เรียกประชุมหมู่บ้าน โดยผู้ใหญ่บ้านและผู้นำชุมชนอื่นๆ นำเรื่องการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์แบบยั่งยืนนั้นมาเสนอ และมีการชี้แจงความหมาย รูปแบบ ผลกระทบต่างๆ เพื่อ ขอความ คิดเห็นจากชาว บ้านในการอภิปรายผลดี และ ผลเสีย แล้วจึงขอมติ หาข้อ สรุป ” (สรุปคำสัมภาษณ์ กลุ่มชาวบ้าน) ดังที่ได้แสดงจกบทบาท การมีส่วนร่วม วิเคราะห์ ปัญหา สาเหตุ หรือ เสนอ ความ ต้อง การ ตามกิจกรรมต่างๆที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่า ชุมชนก็มีบทบาทในการริเริ่ม เสนอปัญหาความต้องการ ในพื้นที่สาธารณะเช่นกัน แต่ไม่ได้เป็นการมีส่วนร่วม โดยตรงเหมือนแกน นำทั้ง 2 ท่าน โดย ลักษณะ การมีส่วนร่วมนี้ จะเป็นการมีส่วนร่วมทางอ้อม จากการปรึกษาหารือ ของผู้ใหญ่บ้าน หรือ การเปิดประชุมในลักษณะ เวทีชาวบ้าน เพื่อเปิดอภิปราย ดังนั้นการมีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ของ ชุมชน จะมีลักษณะแบบการจัดสรรลำดับปัญหา และความต้องการกลั่นกรองวิเคราะห์ อีกต่อหนึ่ง มากกว่า แต่ไม่มีบทบาทชัดเจนในการเสนอความคิด ความต้องการ การกำหนดเป้าหมาย

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทางวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม ภายหลังจากที่มี การเสนอปัญหาและความต้องการแล้ว และขั้นตอนต่อไป กลุ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้นำชุมชน จะ ได้ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองและวิเคราะห์ปัญหา ทั้งรูปแบบการประชุมเป็นทางการและการพูดคุย ปัญหากันอย่างไม่เป็นทางการเพื่อนำเสนอสู่กลุ่มชาวบ้านในการรับรู้ความสำคัญของสาเหตุปัญหา และอภิปรายหาข้อสรุปโดยการลงมติข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรตัวอย่าง พบว่า การจัดการทำแผนการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืนบ้านแม่กำปองนั้น จะมาจาก 3 ทาง ด้วยกัน คือ

- การจัดทำแผนโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ คณะกรรมการโครงการวิจัย

- การจัดทำแผน โดยตัวแทนชาวบ้านที่เป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
- การจัดทำแผน โดยการเสนอ ของชาวบ้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชนนี้เราจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่มผู้นำชุมชนมีรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เป็นทางการและมีขอบเขตระยะเวลาที่กว้างกว่า เพราะจะเป็นตัวแทนในการกลั่นกรองปัญหาก่อนที่จะที่กลุ่มชาวบ้านจะรับรู้ โดยกลุ่มชาวบ้านจะทำหน้าที่เป็นผู้ลำดับความสำคัญของปัญหาต่างๆ วิเคราะห์ปัญหาโดยผ่านการอภิปรายในที่ประชุม และลงมติให้ความเห็นชอบ เพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางวางแผนในการดำเนินกิจกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ซึ่งมีข้อสังเกตว่ากระบวนการตัดสินใจซ้อนทับกัน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรก เป็นการตัดสินใจกลั่นกรองปัญหาของกลุ่มผู้นำชุมชนที่เป็นตัวแทนของชาวบ้าน ก่อนนำเสนอในขั้นตอนสุดท้ายที่เป็นการตัดสินใจในเรื่องสำคัญๆ ของชุมชนทุกครั้ง เช่น กิจกรรมการประชุมชาวบ้าน กลุ่มย่อยตามปางต่างๆ 6 ปาง เพื่อชี้แจงปัญหาและแนวทาง ก่อนเปิดเวทีชาวบ้าน อภิปรายซักถาม และหาข้อสรุป หรือ กิจกรรมการประชุมชาวบ้านเพื่อทำการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่มีวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้าน พิจารณาแผนงาน โครงการต่างๆ และให้ความเห็นชอบร่วมกัน เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งแสดงบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วม การกำหนดทิศทางในชุมชน ในขั้นตอนสุดท้าย

ขั้นตอนที่ 3 การบริหารและการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้จะมีทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้วย ทางคณะกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้กำหนดจัดสรรผลประโยชน์ และรายได้ไว้ในระเบียบกลุ่มฯ ดังนี้

เงินปันผลให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้น	ร้อยละ 60 เพื่อเป็นรายได้และเงินออมของชาวบ้าน
เงินคืนสู่หมู่บ้าน	ร้อยละ 30 เพื่อเป็นทุนในการพัฒนาชุมชน
เงินสมทบเข้าสหกรณ์ฯ	ร้อยละ 10 เพื่อเป็นทุนหมุนเวียนต่อไป

ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมนั้นกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านไม่มีความแตกต่างในการร่วมดำเนินกิจกรรม เพราะมีช่องทางการมีส่วนร่วมเหมือนกัน และให้ความร่วมมืออย่างดี ทั้งสองกลุ่ม ทั้งการร่วมดำเนินกิจกรรมโดยตรง หรือ การร่วมมือในการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ไม่ว่าจะการดำเนินกิจกรรมนั้นจะมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่ออะไรก็ตาม ซึ่งถือว่าการมีส่วนร่วมดังกล่าวอยู่ในระดับสูงทั้งคู่ กล่าวคือประชากรแม่กำปองมีบทบาทสำคัญ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม และมีความบ่อยครั้ง ที่จะเห็นได้จากกลุ่มสัมภาษณ์จากประชากรที่มักจะกล่าวว่า ก็ไปร่วมทุกครั้งไม่เคยขาด หรือ ถ้าวางไม่ติด ธุระอะไรก็จะไปทุกครั้ง หรือ ที่หากจำเป็นจริงๆ ก็จะส่งตัวแทนที่บ้านไปหนึ่งคนทุกครั้ง ซึ่งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวอาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ใหญ่ๆ คือ

กลุ่มแรก คือ การมีส่วนร่วมในกลุ่มกิจกรรมการบริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มบ้านที่เปิดที่พักโฮมสเตย์ กลุ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มดนตรีพื้นเมือง (การแสดงพื้นบ้าน) กลุ่มแม่บ้าน (แปรรูปอาหารและผลิตภัณฑ์การเกษตร) ฯลฯ ซึ่ง การมีส่วนร่วมลักษณะนี้ จะมีผลประโยชน์ ด้านเศรษฐกิจเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้รูปแบบการมีส่วนร่วม เป็นไปด้วยความสมัครใจ และสามารถดำเนินการได้อย่างดี

กลุ่มที่สอง คือ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนจะเป็นกิจกรรมในลักษณะเชิงอนุรักษ์ เช่น การมีส่วนร่วมในการกำจัดดูแลขยะในหมู่บ้าน การร่วมดูแลป่าไม้ลำธารของหมู่บ้าน การร่วมพัฒนาถนนหนทางของหมู่บ้าน หรือแม้กระทั่งการปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน ก็เป็นการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่นกัน ไม่จำกัดส่วนที่มีความเกี่ยวข้อง โดยตรงกับการบริการท่องเที่ยวเท่านั้น การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะเป็นการมีส่วนร่วมที่หวังผลประโยชน์มากกว่าด้านเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว คือ อาจจะมีกลไกทางการเมือง และวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่มีข้อสังเกตว่า รูปแบบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ลักษณะกิจกรรมที่เข้าร่วม ความสมัครใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรม อันเป็นเหตุให้เราเห็นพฤติกรรมแตกต่างกันออกไป เช่น บางคนเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจทุกครั้ง (กิจกรรมโฮมสเตย์ กิจกรรมแปรรูปอาหาร กิจกรรมของที่ระลึก) แต่กับไปร่วมกิจกรรมสาธารณะประโยชน์น้อยครั้ง รวมถึงแม้แต่การปฏิบัติตามกฎระเบียบของหมู่บ้าน บางคนก็ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด บางคนอาจจะละเลยในการปฏิบัติ พฤติกรรมเหล่านี้แตกต่างกันออกไป ตามปัจจัยต่างๆ ซึ่งมูลเหตุจูงใจพฤติกรรมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรม ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ประการแรก เป็นเพราะความสมัครใจ เนื่องจากเห็นดีงามจากผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม ไม่ว่าจะส่งผลต่อตนเอง หรือ ส่วนรวม

ประการที่สอง เป็นเพราะกฎระเบียบข้อบังคับเช่น การลงแขกช่วยเหลือ การงานสาธารณะ ของหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นหน้าที่หลักในการปฏิบัติ ของชาวบ้านทุกหลังคาเรือน ถ้าไม่ปฏิบัติตาม อาจถูกลงโทษ โดยการไม่ให้ความช่วยเหลือใดๆกับบ้านนั้น

ประการที่สาม เป็น เพราะกฎเกณฑ์ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นการเกรงใจต่อผู้นำชุมชน หรือ ต่อชาวบ้านด้วยกันเอง หรืออาจเพราะเป็นการกลัวต่อมาตรการทางสังคม

ด้วยเหตุผลข้างต้น เป็นสาเหตุให้การมีส่วนร่วมในกิจกรรมมีความแตกต่างกันออกไป เป็นต้น

ในส่วนของการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ จะเห็นได้ว่าการดำเนินกิจกรรม การจัดการท่องเที่ยวจะให้ผลประโยชน์หลายด้าน ทั้งด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ด้านสังคม และ

วัฒนธรรม ซึ่งจะมีผลกระทบทั่วทั้งหมู่บ้าน สำหรับผลประโยชน์ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นผลประโยชน์ที่ทุกคนในชุมชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรนี้มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทั้งสิ้น เพียงแต่จะทำให้ความสำคัญมากน้อยเพียงใด ส่วนผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจนั้น ใช้การจัดสรรผลประโยชน์โดยช่องทางการบริหารผ่านสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำ โครงการหลวงของชุมชน ที่ทุกคนในหมู่บ้านเป็นสมาชิก และมีการดำเนินการที่เข้มแข็ง มาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 (สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ, 2544: 61) โดยกำหนดให้รายได้จากการดำเนินกิจกรรม แบ่งให้กับผู้ดำเนินกิจกรรมบริการนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่ง และให้จัดสรรเข้าสหกรณ์เพื่อกระจายรายได้ ให้ผู้ถือหุ้นทุกคน รวมทั้งใช้เป็นทุนหมุนเวียนในการพัฒนาหรือการดำเนินโครงการต่อไป อีกส่วนหนึ่งแบ่งให้กับกลุ่มชุมชนที่ดำเนินกิจกรรม การจัดการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาตนเองให้เข้มแข็ง

ผลการศึกษา อาจกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ของบ้านแม่กำปองนี้ ไม่มีความแตกต่างในระดับ การมีส่วนร่วมและส่วนแบ่งในผลประโยชน์ ในกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่ม ชาวบ้าน เพราะมีส่วนร่วมในผลประโยชน์เหมือนกัน และมีช่องทางการมีส่วนร่วมเท่าๆกัน แต่มีความต้องการผลประโยชน์ในการดำเนินกิจกรรม 2 กลุ่ม ใหญ่ๆด้วยกัน คือ กลุ่มที่ต้องการผลประโยชน์ ทางด้านเศรษฐกิจ ทั้งการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ ไม่ว่าจะเป็น กลุ่ม มัคคุเทศก์นำเที่ยว กลุ่มผลิตของที่ระลึก ของฝากให้นักท่องเที่ยว กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรือ กลุ่มกิจกรรมบริการอื่นๆ ซึ่งบทบาท การมีส่วนร่วม ในผลประโยชน์กลุ่มนี้ จะมีมากในกลุ่มชาวบ้าน เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว เห็นผลประโยชน์ที่ได้อีกกับตนเอง

ส่วนอีกกลุ่ม เป็นกลุ่มที่ต้องการผลประโยชน์ด้านสังคม ซึ่งจะเห็นมากในกลุ่มผู้นำ เพราะต้องการให้มีการพัฒนาชุมชนทางด้านสาธารณูปโภคต่างๆ การสร้างชื่อเสียงให้หมู่บ้าน และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ ด้วย เพราะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นั้น มีกลไกที่สำคัญในการ วางแผน การดำเนินการต่างๆ โดยชุมชนที่เป็นเจ้าของทรัพยากรชุมชน ความต้องการนี้จะเห็นได้ชัดในกลุ่มผู้นำชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม นั้นเป็นขั้นตอนสุดท้าย ที่มีความสำคัญ ในกระบวนการมีส่วนร่วม เพราะเป็นขั้นตอนในการนำข้อมูล ผลที่ได้จากการดำเนินกิจกรรมย้อนกลับไป พิจารณาเพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้เหมาะสม ซึ่งในขั้นตอนสุดท้ายนี้กลุ่มผู้นำชุมชน จะมีรูปแบบการมีส่วนร่วม ประเมินกิจกรรม ทั้งการประชุม เป็นทางการ และมีบทบาทน้อยมากกิจกรรมการมีส่วนร่วมการประเมินผล การดำเนินกิจกรรมในช่วงแรกนี้ ส่วนมากเป็นเพียงการประเมินกิจกรรมเพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับนักท่องเที่ยว (สมศักดิ์ เตชะเอราวัณ, 2544: 58) ยังไม่มีการประเมินผลกระทบด้านอื่นๆเลย

จากผลการศึกษาผล สามารถ สรุปได้ดังนี้ จากคำให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านที่กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงหลังจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ เช่น เมื่อมีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้เข้ามา ก็มีการประชุมถี่มากขึ้น การให้ความร่วมมือต่างๆ เพิ่มมากขึ้น เมื่อก่อนก็มีการประชุมของหมู่บ้าน แต่นานๆครั้ง แต่เดี๋ยวนี้ตั้งแต่มีกิจกรรมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้ ก็มีการเรียกประชุมบ่อยขึ้น มีกิจกรรมบ่อยครั้งขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม เช่น เรื่องยาเสพติด เรื่องการจราจร ภายในหมู่บ้าน ความสะดวกในการจราจรของนักท่องเที่ยว ความสะอาด การดูแลความปลอดภัย ต่างๆ ฯลฯ ให้ชาวบ้านช่วยกันพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าหลังจากมีกิจกรรมดังกล่าวมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เป็นการสร้างงานสร้างรายได้ ให้แก่ชาวบ้านเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านขายของได้มากขึ้น ความเป็นอยู่ และการจัดการต่างๆของคนในชุมชนได้มีการเปลี่ยนแปลง ในทางที่ดี จากเมื่อก่อน แสดงให้เห็นว่า แนวทางของผู้นำชุมชนได้เสนอไว้นั้น ได้ผลเป็นที่น่าพอใจของคนในชุมชน เพราะสามารถรับมือกับสภาพวิกฤตทางสังคม และปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดในอดีต ก่อนที่หมู่บ้านแม่กำปองจะเน้น ให้มีจุดเด่นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากอดีต ซึ่งมีเพียงการเกษตร การเก็บใบเมี่ยง การปลูกชา การปลูกกาแฟเพื่อยั้งชีพ และจำหน่ายเพียงเล็กน้อย นายอนันต์ ไทยกรณ์ นักวิจัยและไกด์ชุมชนกล่าวว่า “เมื่อก่อนผมประกอบอาชีพทำสวนเมี่ยงรายได้ก็พอกินพอใช้ แต่ปัจจุบันความนิยมในการกินเมี่ยงลดน้อยลงไป ทำให้รายได้จากการทำสวนเมี่ยงลดลง เมื่อหมดฤดูกาลเก็บเกี่ยวใบเมี่ยงแล้ว ชาวบ้านก็ไม่มีรายได้เสริมอื่นๆอีก เมื่อหมู่บ้านเปิดการท่องเที่ยวก็ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริม อย่างผมชอบในงานบริการและมีความรู้เกี่ยวกับประวัติและภูมิปัญญาของชุมชนจึงมาสมัครเป็นไกด์ ซึ่งก็สร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้พอสมควร” นายอนันต์ กล่าว และว่า จุดอ่อนของไกด์หมู่บ้านคือเรื่องการใช้ภาษาการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว ซึ่งจากปัญหาตรงนี้ ทำให้ตนต้องไปเรียนภาษาเพิ่มเติมจากการซื้อหนังสือมาอ่านบ้าง แล้วอาศัยฝึกพูดกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน จนปัจจุบันนี้สามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวดีขึ้นมาก “ถ้าหมู่บ้านไม่มีการทำวิจัย และจัดการท่องเที่ยว ผมก็คงไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้สิ่งต่างๆเพิ่มเติม และผมก็จะพูดภาษาอังกฤษไม่ได้ อย่างเช่นทุกวันนี้” นายอนันต์ กล่าว ไม่เพียงเฉพาะการคิดถึงเรื่องการเพิ่มรายได้เท่านั้น แต่คณะกรรมการหมู่บ้านยังคำนึงถึงการจัดสรรและการกระจายรายได้ให้ชาวบ้านในชุมชนอย่างทั่วถึง โดยกำหนดให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์นี้เป็นกิจกรรมหนึ่งของสหกรณ์การไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปอง ที่ชาวบ้านแม่กำปองเป็นสมาชิกของสหกรณ์ทุกหลังคาเรือน ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวที่หักค่าใช้จ่ายแล้วจะเป็นรายได้ของสหกรณ์ และทุกปีจะมีการสรุปกำไรขาดทุนของสหกรณ์ ถ้าสหกรณ์มีกำไรก็จะออกมาในรูปแบบของเงินปันผลให้แก่สมาชิกทุกคน

จากการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานของชาวบ้าน ทำให้ผลการวิจัยระบุว่า สภาพการณ์ด้านการท่องเที่ยวของหมู่บ้านได้เปลี่ยนไปในทิศทางที่ถูกต้องและชัดเจนขึ้น มีรูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นขั้นตอนชาวบ้านมีความเข้าใจในเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตมากขึ้น นับเป็นเวลากว่า 5 ปีแล้วที่หมู่บ้านแม่กำปองได้เปิดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่คิดโดยชุมชน บริหารจัดการเองโดยชุมชน ทำให้ทุกวันนี้ชาวบ้านแม่กำปองได้เข้าใจเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และการบริหารจัดการในทุกด้าน รวมถึงรู้จักหน้าที่ และบทบาทของตัวเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ตลอดจนการร่วมแรงร่วมใจกันในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืนควบคู่ไปกับการรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อมิให้เกิดเป็นผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนเช่นในอดีตที่ผ่านมา

ปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานของการรวมกลุ่ม

ความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มเป็นปัจจัยที่สำคัญ ซึ่งสมาชิกจำเป็นต้องมีความเข้าใจต่อระเบียบ กติกา ตลอดจนเข้าใจในหน้าที่ของตนเอง ที่พึงปฏิบัติต่อกัน แล้วปฏิบัติตามกฎระเบียบของกลุ่มฯ รวมถึงการรวมพลังกาย พลังใจ พลังของความคิด และพลังความสามัคคี ในการที่จะร่วมกันขับเคลื่อน การดำเนินงานของกลุ่มฯ ให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถเป็นกลุ่มแกนหลักในการพัฒนาหมู่บ้านได้

การบริหารจัดการรายได้ผลประโยชน์สู่หมู่บ้าน

ตั้งแต่หมู่บ้านแม่กำปอง ได้เปิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และโฮมสเตย์เมื่อปี 2543 เป็นต้นมา ทำให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย และรวดเร็ว และมีชื่อเสียง เพราะที่บ้านแม่กำปองมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่น ทั้งด้านสภาพภูมิอากาศ ลักษณะภูมิประเทศ และวิถีชีวิตของคนในชุมชนที่อยู่อย่างเรียบง่าย มีความเป็นสังคมชนบทแบบพื้นบ้าน จำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ได้หลั่งไหลเข้าเพื่อต้องการสัมผัสถึงความเป็นอยู่ของชาวบ้านแม่กำปอง พร้อมทั้งสามารถพักค้างกับเจ้าของบ้านเพื่อเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของชุมชน ที่เรียกว่า การพักแบบ โฮมสเตย์

กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ โฮมสเตย์ เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมของสหกรณ์การไฟฟ้าโครงการหลวงแม่กำปองจำกัด เนื่องจากทางหมู่บ้านต้องการให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ โฮมสเตย์นี้ เป็นตัวสร้างรายได้ และนำรายได้ที่เกิดขึ้นคืนสู่ชุมชน และอย่างกระจายถึงคนในชุมชนอย่างทั่วถึงเพราะมีครัวเรือนในหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และ โฮมสเตย์ เพียง 20 หลังที่รองรับการพักแบบโฮมสเตย์ แต่ชาวบ้านของบ้านแม่กำปองเป็นสมาชิกของสหกรณ์ฯ ทั้งหมดทุกหลังคาเรือน รายได้ที่เหลือหลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว ก็จะ

เป็นรายได้ของสหกรณ์ฯ และทุกปีจะมีการสรุปผลการดำเนินงานสหกรณ์ งบค่าใช้จ่าย งบดุล งบกำไร-ขาดทุน ฉะนั้นเมื่อสหกรณ์ฯ มีผลกำไรเกิดขึ้น การจัดสรรผลรายได้และผลประโยชน์ก็จะออกมาในรูปของเงินปันผลให้แก่สมาชิกทุกหลังคาเรือน ดังนั้นชาวบ้านที่เป็นสมาชิกของสหกรณ์ฯ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้าน แต่ไม่มีความพร้อมในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และโฮมสเตย์ของชุมชน ก็ยังมีส่วนได้รับผลประโยชน์โดยตรงจากเงินปันผลดังกล่าว เป็นประจำทุกปี ในขณะที่บางครัวเรือนยังอาจได้รับผลประโยชน์ หรือรายได้ทางอ้อมจากกลุ่มท่องเที่ยวอีกจากการขายสินค้าและบริการอื่น ๆ ภายในชุมชน เช่น รายได้จากการให้บริการนวดแผนไทย รายได้จากการจำหน่ายหมอนสมุนไพรโบราณซึ่งเป็นของฝาก ของที่ระลึกจากภูมิปัญญา หรือแม้กระทั่งรายได้ที่มาจากกิจกรรมที่กำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ที่สามารถสร้างรายได้เข้าชุมชนเป็นลำดับต้นในปัจจุบัน นั่นคือกิจกรรมการโหนสลิง (Fligt Of The Cibbon) ของบริษัทเอกชน ซึ่งได้ทำข้อตกลงที่จะจัดสรรเงินรายได้บางส่วนเข้าเป็นรายได้ของชุมชน เพื่อนำมาใช้ในกิจกรรมด้านการพัฒนาชุมชนต่างๆ ในหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งถ้าหากทางหมู่บ้านมิได้นำเอากิจกรรมการท่องเที่ยวฯ ดังกล่าว เข้ามาในระบบของสหกรณ์ฯ ผลประโยชน์ และรายได้ที่เกิดขึ้นก็เฉพาะแต่สมาชิกของกลุ่มท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ฯ ซึ่งเป็นแต่บางส่วนเท่านั้น

จะเห็นได้ว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวฯ ดังกล่าวนี้นี้ ได้ก่อประโยชน์ให้กับชุมชนอย่างมากมาย ส่งผลให้ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของคนในหมู่บ้านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากอดีตที่ผ่านมาอย่างเป็นรูปธรรม สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือนสมาชิกกลุ่มฯ และคนในชุมชนทุกหลังคาเรือน ซึ่งเป็นผลมาจากวิสัยทัศน์ของผู้นำ และกรรมการหมู่บ้านมีคุณวิกรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของคนส่วนรวมเป็นหลัก ทำให้การมีส่วนร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ ส่งผลให้สมาชิก และชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เกิดการออมเงิน ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนดี สังคมไม่มีปัญหา ชุมชนมีชื่อเสียง เกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง สามารถทำให้คนในชุมชนดำรงวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม จากการให้สัมภาษณ์ของกลุ่มผู้นำ ได้กล่าวว่า หลังจากที่บ้านแม่กำปอง ที่เน้นการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวมากขึ้นผลกระทบตามมาก็มี เช่น ขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น จากนักท่องเที่ยว วิถีชีวิตความเป็นอยู่ภายในชุมชน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านหันมาทำธุรกิจของตนเองจากมีพื้นที่ไว้ปลูกชา ใบเมี่ยง ก็หันมาทำเป็นบ้านพักให้นักท่องเที่ยวชาวบ้านไม่ให้ความสำคัญกับประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆเหมือนในอดีต อาจเป็นเพราะ ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความสะดวกสบาย เริ่มเข้าสู่ชุมชนนั่นเอง

3) แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอปัญหา สาเหตุ และความต้องการในกิจกรรม ซึ่งชาวบ้านแม่กำปองกลุ่มหนึ่งได้เสนอปัญหาขึ้นมา และได้พูดถึง ปัญหาในปัจจุบันคือ เรื่องราคาของผลผลิตเมื่อเทียบกับต้นทุนแรงงานที่ลงทุนไป ซึ่งไม่คุ้มทุน เพราะการกำหนดราคาขึ้นกับพ่อค้าคนกลาง นั้นเอง ถูกเอารัดเอาเปรียบแล้ว จำนวนผู้บริโภคมียิ่งก็ลดลงด้วย ตลอดจนการเจริญของไฟฟ้า ถนนหนทางที่ดีขึ้นด้วย ความต้องการบริโภคเครื่องอำนวยความสะดวกสินค้าฟุ่มเฟือยของชาวบ้านมีเพิ่มมากขึ้นมากด้วย และยังคงส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนที่ในตัวเมืองเชียงใหม่ทำให้ค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น รายรับไม่พอกับรายจ่าย ทำให้มีการกู้ยืม และเพิ่มหนี้สิน ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากเพราะชาวบ้าน หลายหลังคาเรือนมีหนี้สินแบบไม่รู้ตัว

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทางการวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม ภายหลังจากที่มีการเสนอปัญหาและความต้องการแล้ว และขั้นตอนต่อไปคือ ผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่ในการกลั่นกรองและวิเคราะห์ปัญหา แล้วหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกลุ่มผู้นำชุมชนได้เสนอให้ชุมชนบ้านแม่กำปองนั้น มีวิถีชีวิตอยู่พอเพียง โดยมีแบบแผนในการปฏิบัติดังนี้

- เน้นการสร้าง ความมั่นคงด้านอาหาร เพิ่มรายได้ด้วยการลดรายจ่าย ผลิตเพื่อใช้ในครัวเรือน ไม่ติดหนี้ สร้างเงินออม
- เน้นการรวมกลุ่มเพื่อการผลิต การตลาด สวัสดิการ การศึกษา สังคม และศาสนา รวมตัวเป็นองค์กรชุมชน
- ร่วมมือกับองค์กรภายนอกในการทำธุรกิจและพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการ การพัฒนาโดย “คน” เป็นเป้าหมาย เน้น การพัฒนาแบบองค์รวม
- เสริมสร้างจิตใจของคนในชุมชนให้สำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตมีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ
- การเลี้ยงหมูหลุมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมธรรมชาติและ ลดค่าใช้จ่าย
- การปลูกพืชผักไว้บริโภคเอง และจำหน่าย

ขั้นตอนที่ 3 การบริหารและการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้จะมีทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ด้วย พ่อหลวง พรหมมินทร์ ได้วางแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและประยุกต์ให้เข้ากับชุมชน การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าพัฒนาผลิตภัณฑ์ และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนด้วยการอบรมความรู้ด้านต่างๆ ให้ชาวบ้าน เช่น การเลี้ยงหมูหลุมที่ได้ทั้งเนื้อหมู และได้ปุ๋ยอินทรีย์จากบ่อเลี้ยงหมูด้วย โดยชาวบ้านกล่าวว่าการเลี้ยงหมูหลุมนั้น ถือเป็นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกทางด้วย เพราะสามารถเลี้ยงในชุมชนได้ มูลหมูไม่มีกลิ่นเหม็น ไม่เฉอะแฉะและไม่มีแมลงวันรบกวนพื้นคอกสามารถนำไปจำหน่ายได้ ทำให้ประหยัด

ต้นทุนค่าอาหาร สำเร็จรูปได้ถึง 70% การปลูกพืชผักไว้บริโภคเอง ซึ่ง ชาวบ้าน จะได้ บริโภคผักสดๆ ปลอดภัย และ ยังสามารถนำมาจำหน่ายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย การดำรงวิถีชีวิตด้วยความพอดีไม่ฟุ่มเฟือย มีการเสริมสร้างจิตใจของคนในชุมชน ให้สำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ ควรพอใจในสิ่งที่มี พอใจในความต้องการพอเพียง ผลิตพอที่จะใช้ โดยไม่ต้องไปขอผู้อื่น อยู่ได้ด้วยตนเองยืนบนขาของตนเอง การพอเพียง อาจจะมีมากก็ได้ อาจมีของหรูหรา แต่ต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น ต้องให้พอประมาณ ทั้งการพูดจาและปฏิบัติงาน เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวคิดของผู้นำชุมชนบ้านแม่กำปอง กล่าวว่า มิได้จำกัดเฉพาะเกษตรกรชาวไร่ชาวนา แต่เป็นเศรษฐกิจของทุกคนทุกอาชีพ เจ้าของธุรกิจจะขยายกิจการ เพราะความเติบโตจากเนื้องาน ค่อยเป็นค่อยไป คุ้มตามความเหมาะสม ไม่ใช่กู้ยืมลงทุนเกินตัวแล้ว ไม่เหลือที่ให้อื่น เศรษฐกิจพอเพียง เพราะผู้ที่พึ่งตนเองย่อมสร้างความเจริญก้าวหน้าขึ้นไปโดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือ สามารถยืนบนขาตัวเอง โดยไม่หกล้ม

ขั้นตอนที่

4 การประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม

ภายหลังจากการได้ดำเนินกิจกรรม การมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง ผู้นำชุมชนและชาวบ้านต่างเห็นพ้องเป็นเสียงเดียวกันว่า พระราชดำริขององค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริที่สมเหตุสมผลที่ดี ซึ่งพอหลงก็นำมาปรับใช้กับชุมชนตนเองได้อย่างลงตัว และ ประสบผลสำเร็จในที่สุด

บ้านแม่กำปอง ได้ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาหมู่บ้าน ด้วยหลักการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านร่วมดำเนินการเพื่อพัฒนาตนเอง จากการเรียนรู้ ด้วยการปฏิบัติจริง และมีที่มีกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ประชาชนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง อย่าง เป็นรูปธรรม ส่งผลให้บ้านแม่กำปอง ผ่านเกณฑ์การประเมินเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ระดับ “อยู่ดี กินดี” ประจำปี 2552 ของอำเภอแม่เอน

(1) ในรอบปีที่ผ่านมาหมู่บ้าน/ชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาของชุมชน ได้ด้วยตนเอง อย่างน้อย 2 เรื่อง คือ 1) การแก้ไขปัญหาขยะของหมู่บ้าน และ 2) การแก้ไขปัญหาน้ำดื่มน้ำใช้ไม่สะอาด และไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนในชุมชน

(2) หมู่บ้าน/ชุมชน มีการจัดทำแผนชุมชนโดยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านให้บรรลุวิสัยทัศน์ และสามารถสนองตอบความต้องการ ของคนในชุมชน

หมู่บ้านกำปองได้เข้าร่วมการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2553 รอบตัดสิน เมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 2553 ผลการพิจารณาของคณะกรรมการตัดสินระดับจังหวัดบ้านแม่กำปอง หมู่ที่ 3 ตำบล ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน ได้รับรางวัลชนะเลิศ ประเภท หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” และศูนย์เรียนรู้ชุมชนดีเด่น/กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตดีเด่น โดยมีนายพรหมินทร์ พวงมาลาผู้นำ อาชีพกั้วหน้าและนางวันเพ็ญพรอินตาเป็นผู้นำสตรีดีเด่น (<http://mackumpong.moobanthai.com/>)

4) แนวทางการพัฒนาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งโดยใช้วัฒนธรรมชุมชนหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 1 การเสนอปัญหา สาเหตุ และความต้องการในกิจกรรม จากการพูดคุยกับ ผู้นำชุมชน และชาวบ้าน ในเรื่องของ การพัฒนาองค์กรชุมชนที่เข้มแข็งโดยใช้วัฒนธรรมชุมชน หรือ ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น จากการศึกษา ของกลุ่ม ประชากรทั้ง ทั้ง 2 กลุ่ม ได้สังเกตเห็นปัญหาของชุมชน บ้านแม่กำปอง โดยสรุปมีใจความว่า ปัญหาสำคัญของหมู่บ้านแม่กำปองในปัจจุบัน เนื่องด้วยจาก ยุคสมัย และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความสะดวกสบายเริ่มเข้ามาในชุมชนมากยิ่งขึ้น ประกอบกับ ชุมชนบ้านแม่กำปองในปัจจุบันนี้ เป็นชุมชนที่มีนักท่องเที่ยวแวะเวียนผ่านเข้ามาทุกวัน ไม่ขาดสาย สภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านแตกต่างจากเมื่อก่อน มีความต้องการทางด้านวัตถุ มากกว่าจิตใจ ความสัมพันธ์ เริ่มลดน้อยลง เป็นผลมาจาก วิถีชีวิตที่เร่งรีบกว่าเมื่อก่อน ปัญหาสำคัญ อีกประการ คือ ความเจริญด้านวัตถุ ที่ขยายตัวเข้ามาในชุมชน ทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาหลาย อย่าง เช่น การส่งบุตรหลานเข้าเรียนต่อในเมือง ทำให้เกิดมีการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามของวัยรุ่นตามมามากด้วย อีกทั้งการศึกษาต่อดังกล่าวทำให้เกิดสภาวะ การละทิ้งอาชีพดั้งเดิมของชุมชน เคลื่อนย้ายสู่อาชีพใหม่ ทำให้ภายในชุมชนของแรงงานผู้สืบทอดอาชีพและประเพณี วัฒนธรรมต่าง ของชุมชนนั่นเอง

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดทิศทางวางแผนงาน ในการดำเนินกิจกรรม หลังจากที่มีการ เสนอปัญหาและความต้องการแล้ว กลุ่มผู้นำชุมชน และชาวบ้านของบ้านแม่กำปอง ขั้นตอนต่อไป กลุ่มคณะกรรมการที่เป็นผู้นำชุมชน ได้ทำหน้าที่ที่ถ่วงถ่วง และวิเคราะห์ปัญหา และมีการพูดคุย กัน เพื่อนำเสนอสู่กลุ่มชาวบ้านในการรับรู้ความสำคัญของสาเหตุปัญหา โดย นายพรหมินทร์ พวง มาลา ได้มีการกำหนดทิศทางวางแผนงานในการดำเนินกิจกรรม ให้ชุมชน บ้านแม่กำปองในการ ส่งเสริมและสนับสนุนโดยให้มีการใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของชาวบ้านเอง เพื่อนำมาสร้างสรรค์ ชุมชน และยังเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ไม่ให้จางหายไป โดย นายพรหมินทร์ พวงมาลา

ได้มีการจัดตั้งกลุ่มจักรสาน จัดตั้งกลุ่มหมอบเมืองเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านและสมุนไพร จัดตั้งกลุ่มกลุ่มผักเทศท้องถิ่น กลุ่มดนตรีพื้นเมือง กลุ่มฟ้อนพื้นเมือง ให้ชาวบ้านแม่กำปอง ได้เข้าร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ อีกด้วย ซึ่ง ชาวบ้านแม่กำปองก็ได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขั้นตอนที่ 3 การบริหารและการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้จะมีทั้งกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมและมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่ได้ จัดตั้งขึ้น ชาวบ้านชุมชนแม่กำปองได้มีการผลิตเครื่องมืออุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกโดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านท้องถิ่น เช่น เตียง โตะ เก้าอี้ เตาหึ่งเมียง และถังไม้หึ่งเมียง ตะกร้าเก็บเมียง กลองข้าว สุ่มเลี้ยงไก่ ไม้กวาด ขันโตก ตลอดจนเครื่องดนตรี เช่น ซะล้อ ซอ ซึง ขลุ่ย กลอง ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้เหล่านี้ บางส่วนทำอย่างง่ายๆเพื่อใช้เองในชุมชน จึงไม่มีการประดิษฐ์ที่เน้นความสวยงาม อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านหลายครอบครัว ก็สามารถขายสิ่งประดิษฐ์ของตนเองเป็นรายได้เสริมได้ จากการที่มีการจัดตั้งกลุ่มในครั้งนี้ ทำให้ชาวบ้านแม่กำปองสามารถผลิตเพื่อขายเป็น รายได้เป็นกอบเป็นกำ เช่น กลุ่ม สาน กระเช้าใส่ไข่ ต้มจำนวนมาก เพื่อส่งไปขายในสถานที่ท่องเที่ยวที่พำนักในอำเภอ สันกำแพง และการทำเครื่องเรือน ไม้ไผ่ราคาถูกที่มีผู้ที่เข้ามาชมมักซื้อกลับไปอยู่เสมอ ในส่วนของกลุ่มผักเทศท้องถิ่น และ กลุ่มดนตรีพื้นเมือง กลุ่มฟ้อนพื้นเมือง ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเล่าให้ฟังว่า จะมีชาวบ้านเป็นผักเทศนำชมกิจกรรมต่างๆ ภายในหมู่บ้าน ตลอดจนวิถีชีวิตในครอบครัวของชาวบ้านชนิดแบบลึกถึงกันครัว จุดแรก คือ วัดแม่กำปอง ชาวบ้านได้นำกิจกรรมของกลุ่มมาจัดแสดงและจำหน่ายพร้อมทั้งสาธิตที่ศาลาวัด มีทั้งกลุ่มการนวดแผนไทย กลุ่มแปรรูปอาหารและกลุ่มสมุนไพรพื้นบ้าน เมื่อ นักท่องเที่ยวเดินทางมาถึงหมู่บ้าน จะมีผักเทศหรือผู้นำเที่ยวในชุมชนให้การต้อนรับที่ศูนย์ข้อมูล และเดินทางมาบ้านพักเจ้าของบ้านและ จะมารอรับแขกที่เข้าพักในหมู่บ้าน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลในการดำเนินกิจกรรม จากผลการศึกษาผล สามารถสรุป ได้ดังนี้ จากคำให้สัมภาษณ์ ของกลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มชาวบ้านเห็นพ้องกันว่า หลังจากชาวบ้านแม่กำปองมีการนำวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของชุมชนและการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในชุมชนเอง มาปฏิบัติตามและสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงยุคปัจจุบันซึ่งสร้างความ เป็นเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชน ให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว สร้างรายได้ให้แก่ชุมชนมากมาย ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำ ไม่เพียงจะเป็นการอนุรักษ์ วัฒนธรรมประเพณี ของชุมชนไว้แล้ว ชาวบ้านยังสามารถ ลดค่าใช้จ่าย กับสิ่งที่ตนเองสามารถผลิตขึ้นเองด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน ชุมชนแม่กำปองยังสามารถเป็นชุมชนที่ให้ องค์ความรู้ กับผู้ที่สนใจ อีกด้วย บ้านแม่กำปอง จึงเป็นชุมชนที่สามารถรับมือกับปัญหาจากวิกฤติทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาองค์กรภายในชุมชนให้เข้มแข็งโดยใช้ วัฒนธรรมชุมชนหรือพื้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจนถึงทุกวันนี้

ตารางที่ 5.3 แสดงการเปลี่ยนแปลงภายใต้การพิจารณาใช้แนวทางในการฟื้นฟูและรับมือกับปัญหาต่างๆของผู้นำชุมชนบ้านแม่กำปอง

ด้านเศรษฐกิจ	ลักษณะในอดีต	ตัววัดค่า	ลักษณะในปัจจุบัน	ตัววัดค่า	แนวทางในการรับมือกับปัญหาภายในชุมชน
	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านมีอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเพียงการเก็บใบเมี่ยงและทำสวนเมี่ยงเพื่อจำหน่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านมีอาชีพเสริมและรับจ้างทั่วไป 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำสวนกาแฟ - เปิดโฮมสเตย์ - ใกล้เคียง - นวดแผนไทย - จัดสถานที่ - ทำหมอนใบชา 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกลุ่มสมาชิกต่างๆภายในชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพ/สร้างเครือข่ายธุรกิจภายในชุมชน
	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีสหกรณ์แหล่งออมทรัพย์/ไม่มีแหล่งทุนสนับสนุนธุรกิจภายในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านเป็นหนี้จากการกู้ยืมเพื่อส่งบุตรหลานเรียนหนังสือ - ชาวบ้านไม่มีเงินออมสำหรับกรณีฉุกเฉิน - ไม่มีธุรกิจภายในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านมีรายได้/เงินออมเพิ่มขึ้น - มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น - สามารถส่งบุตรหลานไปเรียนในตัวเมืองเชียงใหม่ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีรถยนต์/เครื่องอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น - เยาวชนในชุมชนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ส่งเสริมให้กลุ่มออมทรัพย์ฯเป็นแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน - มีการให้ชาวบ้านฝากเงินทุกเดือนเพื่อเป็นเงินออมของแต่ละครอบครัวไว้ใช้ยามฉุกเฉิน

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ด้านเศรษฐกิจ	ลักษณะในอดีต	ตัววัดค่า	ลักษณะในปัจจุบัน	ตัววัดค่า	แนวทางในการรับมือกับปัญหาภายในชุมชน
	<ul style="list-style-type: none"> - หมู่บ้านยังไม่เป็นที่รู้จักมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีนักท่องเที่ยวน้อย 	<ul style="list-style-type: none"> - กลายเป็นหมู่บ้านเข้มแข็งมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น - มีการยกให้เป็นหมู่บ้านตัวอย่างได้รับรางวัลต่างๆมากมาย - มีการดัดแปลงบ้านพักของชาวบ้านให้เป็นแบบโฮมสเตย์ - มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่ม มีธุรกิจภายในชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - การเปิดหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านเชิงอนุรักษ์โดยมีการให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วิถีชีวิต การดำรงชีวิตกับชาวบ้านและพักอาศัยกับชาวบ้าน รวมถึงร่วมกิจกรรมต่างๆ เช่น พิธีบายศรีสู่ขวัญเพื่อนำ การละเล่นชุด ล้อ ซอ ซึ่งร่วมมือกับบริษัทเอกชน Fight of The Gibbon ในการเปิดสถานที่ท่องเที่ยว แนวกลยุทธ์เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวต่างชาติ

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ด้านเศรษฐกิจ	ลักษณะในอดีต	ตัววัดค่า	ลักษณะในปัจจุบัน	ตัววัดค่า	แนวทางในการรับมือกับปัญหาภายในชุมชน
<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านขาดความรู้ - สภาพแรงงานส่วนใหญ่ไร้ฝีมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีสินค้าไว้จำหน่ายในชุมชน - ยังเป็นหมู่บ้านที่ไม่มีจุดเด่น - มีเพียงใบเมี่ยงที่เป็นสินค้าของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีสินค้าที่มีชื่อเสียง - หมู่บ้านมีจุดเด่น - หมู่บ้านมีสินค้าหลายชนิด 	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชน มีสินค้าOTOP เช่นหมอนใบชา - มีกาแฟแก้วจำหน่าย - มีตระกร้าตมใช้ทำจากไม้ไผ่ - มีเฟอร์นิเจอร์ทำจากไม้จำหน่าย - เครื่องดนตรีไทย - ยาสุนไพรมะเขือ 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการเปิดศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิธีการพัฒนาฝีมือในด้านต่างๆเช่น จัดศูนย์การเรียนรู้ - ผนวกรวม โบราณ การทำกาแฟ การสานไม้ไผ่เป็นต้น ส่งผลให้ ภายในชุมชนจะมีแรงงานที่มีฝีมือเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีอาชีพเสริมจากการผลิตสินค้าจำหน่าย 	

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ด้าน	ลักษณะในอดีต	ตัววัดค่า	ลักษณะในปัจจุบัน	ตัววัดค่า	แนวทางในการรับมือกับปัญหาภายในชุมชน
สังคม	<ul style="list-style-type: none"> - มีความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านด้วยกันอย่างแน่นแฟ้นมีการพึ่งพาอาศัยกันเสมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - ยังมีประเพณีดั้งเดิม (ช่วยกันทำงาน)มิให้เห็น 	<ul style="list-style-type: none"> - การพึ่งพาอาศัยกันลดน้อยลง 	<ul style="list-style-type: none"> - ประเพณีการลงแขกลดน้อยลง - เกิดการเอารัดเอาเปรียบกันภายในชุมชนเช่น เห็นแก่ตัวจากการตัดไม้มาสร้างบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการจัดกิจกรรมภายในชุมชนด้วยกันในวันสำคัญต่างๆ - ออกกฎข้อบังคับของข้อควรปฏิบัติให้แก่ชาวบ้าน
<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านยังพึ่งพาสาเพทิต 	<ul style="list-style-type: none"> - มีชาวบ้านที่ถูกส่งเข้ารับการบำบัด 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านไม่ได้พึ่งพาสาเพทิตแต่มีเพียงการสูบขี้เถ้า (ยาเส้น) ของชาวบ้าน 	<ul style="list-style-type: none"> - ได้เป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด - ไม่พบปัญหาที่เกิดจากยาเสพติด 	<ul style="list-style-type: none"> - ออกกฎและบทลงโทษแก่ผู้กระทำผิด - ให้ความรู้และบอกถึงโทษของยาเสพติด - ส่งผู้ช่วยเฝ้ารับการบำบัด 	

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ด้าน สิ่งแวดล้อม	ลักษณะในอดีต	ตัววัดค่า	ลักษณะในปัจจุบัน	ตัววัดค่า	แนวทางในการรับมือกับ ปัญหาภายในชุมชน
	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพป่าไม่อุดมสมบูรณ์ - ไม่มีการทำลายป่า 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับน้ำในลำธารมีมาก - พบเห็นสัตว์ป่าได้ง่าย 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพป่ามีการถูกทำลาย 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับน้ำในลำธารลดน้อยลงจากในอดีต - สัตว์ป่าไม่ค่อยออกมาให้เห็น - ชาวบ้านสร้างที่พักแบบโฮมสเตย์มากขึ้น - ไม่ที่ชาวบ้านนำมาสร้างมีเนื้อเป็นสีขาว(สภาพไหม) 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยกำหนดกฎ/ระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยว - กำหนดจุดจอดรถจักรยานยนต์ที่ชัดเจน มีการสร้างจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติแก่ชาวบ้าน บังคับให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม รวมทั้งร่วมกันเฝ้าระวังไม่ให้เกิดการทำลายธรรมชาติ ปศุสัตว์ ทดแทนทุกปี และจัดทำแนวกันไฟเป็นต้น

ตารางที่ 5.2 (ต่อ)

ด้าน สิ่งแวดล้อม	ลักษณะในอดีต	ตัววัดค่า	ลักษณะในปัจจุบัน	ตัววัดค่า	แนวทางในการรับมือกับ ปัญหาภายในชุมชน
	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพความเป็นอยู่ยังไม่ดี 	<ul style="list-style-type: none"> - เดินทางยากลำบาก - ไม่มีไฟฟ้าใช้เอง - ยังพึ่งไฟฟ้าจาก - การไฟฟ้าฝ่ายผลิต - ต้องชื้อน้ำเพื่อ - บริโภคในราคาสูง 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีถนนหนทาง - เบบราดยาง - สามารถเดิน - ทางเข้าออกอย่างสะดวก - มีไฟฟ้าพลังน้ำใช้ภายในหมู่บ้าน - มีน้ำดื่มบริโภคในราคาถูก 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดตั้งกลุ่มสหกรณ์ไฟฟ้าพลังน้ำสมาชิกผู้ใช้ไฟฟ้าพลังน้ำ - ต้องเป็นสมาชิกสหกรณ์ ทุกหลังคาเรือนและมีหน้าที่ช่วยกันทะนุบำรุงดูแลรักษา อย่างสม่ำเสมอ - จัดตั้งกลุ่มผลิตน้ำดื่มไว้เพื่อบริโภคเอง - ภายในชุมชนและ - เจ้าหน้าที่หมู่บ้านใกล้เคียง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved